

muslimani koji su se identificirali s NDH? Nije li, uostalom, bilo i pravoslavaca i Židova koji su sami sebe smatrali Hrvatima? Vrijede li oni identiteti koje su ljudi sami izabrali ili oni koji su im se pripisivali, odnosno koje im mi danas pripisujemo? Ima li uopće smisla upotrebljavati etničke/nacionalne kategorije kada su barem jednako tako važne, ako ne i važnije, bile one vjerske/kulturne ili političke? Vjerujem da bi o ovim temama vrijedilo povesti stručnu raspravu koja bi poslužila boljem razumijevanju razdoblja na koje inače tako lako preslikavamo današnje kategorije. Dvije ovdje prikazane knjige svakako su važan korak prema uspostavljanju takve rasprave i bitan prilog kvalitetnoj interpretaciji Drugog svjetskog rata na ovim prostorima.

Neven Budak

Globalni utjecaj i posljedice sukoba Tito – Staljin

The Tito-Stalin Split 70 Years After (ur. Tvrtko Jakovina, Martin Previšić),
Zagreb – Ljubljana: FF press – Znanstvena založba Filozofske fakultete
Univerze v Ljubljani, 2020, 260 str.

Problematika Rezolucije Informbiroa, sukoba Tito – Staljin i njihovih dalekosežnih posljedica, koje se nisu ograničile samo na protagoniste povijesnih zbivanja, Jugoslaviju i Sovjetski Savez već su utjecale i na hladnoratovsku politiku zemalja diljem svijeta, nepravedno je zanemarena u dosadašnjoj historiografiji. Iskorak predstavlja zbornik *The Tito-Stalin Split 70 Years After* koji je proizašao iz istoimene međunarodne konferencije održane u Zagrebu i na Golom otoku 2018, u povodu sedamdesete obljetnice Rezolucije Informbiroa i sukoba Tito – Staljin. Dvije su godine kasnije pred nama ukoričeni rezultati suradnje Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Poslijediplomskog doktorskog studija „Moderne i suvremene hrvatske povijesti u europskom i svjetskom kontekstu“ te Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani. U uvodniku *Challenging the Cominform: Tito-Stalin Split 70 Years Later* urednici zbornika, Tvrtko Jakovina i Martin Previšić, smatraju kako je sukob Tito – Staljin najvažniji događaj u povijesti socijalističke Jugoslavije koji je opterećivao jugoslavensko vodstvo gotovo do samog kraja postojanja jugoslavenske države. Cilj im je prikazati nova istraživanja, ali i ukazati na globalni utjecaj koji je proizveo sukob između Tita i Staljina.

Osobnu razinu sukoba Tito – Staljin naglasio je Ivo Goldstein u radu „The Tito-Stalin Split of 1948 as a Personal Conflict“. Poznanstvo Tita i Staljina nije se oduvijek baziralo na nepovjerenju i netrpeljivosti, stoga Goldstein isprva ukazuje na simpatije koje je Staljin gajio prema Titu. No, već se za vrijeme rata, potaknute sve većom samostalnošću i rastućom ambicijom jugoslavenskog vođe, pojavljuju prve naznake zahlađenja u njihovu odnosu. Titove poslijeratne političke odluke nastavile su produbljivati Staljinovo nezadovoljstvo, što je u konačnici rezultiralo prvim raskolom u netom uspostavljenom komunističkom

bloku. Imajući u vidu rezultate koji su proizašli iz sukoba, Goldstein zaključuje kako je Tito bio jedini međunarodni lider koji je pobijedio i Hitlera i Staljina.

S druge strane, Petar Dragišić smatra da je rezultat sukoba u najboljem slučaju bila Titova „Pirova pobjeda“. U radu „Walking a Tightrope: Tito's Regional Ambitions and Cominform Resolution“ Dragišić analizira jugoslavensku ambicioznu regionalnu politiku koja je utjecala na sve države u jugoslavenskom okruženju, a očitovala se u idejama uspostave federacije s Bugarskom, upletanju u grčki građanski rat, širenju jugoslavenskog utjecaja na Albaniju te zahtjevima za teritorijalnim proširenjima nauštrb Italije i Austrije. Sukob s Moskvom 1948, koji je uvelike rezultat jugoslavenske vanjskopolitičke agende, osujetio je Titove regionalne planove. Stoga je Jugoslavija, uslijed posvemašnje izolacije, prisiljena zauzeti obrambeni položaj te postupno tražiti novo područje vanjskopolitičkog utjecaja izvan regije kojoj pripada.

Nakon upoznavanja s vanjskopolitičkim aspektima koji su uvelike zaslužni za donošenje Rezolucije Informbiroa, iz radova koji slijede možemo više saznati o posljedicama sukoba unutar jugoslavenske države, prije svega o žestokom obračunu sa stvarnim i imaginarnim pristašama Rezolucije, tzv. ibeovcima. Martin Previšić u radu „The 1948 Split and a New Round of Factional Struggles within the Communist Party of Yugoslavia: Parallel Biographies and Histories“ isprva uvodi čitatelja u problematiku frakcionaštva unutar KPJ i čistki čije su žrtve bile raznolike, iako ih je partija nastojala prikazati kao homogenu grupu koju karakterizira neupitna odanost Staljinu i nastojanje za svrgavanje Tita i njegovih pristaša. Zatim ističe grupu starih komunista koje se zbog njihove političke i ideološke pozadine 1948. percipiralo drugačije od njihovih mlađih partijskih drugova. Prikazujući biografije dvojice komunista stare generacije, Vicka Jelaske, koji je u frakcijskim borbama 1938. zauzeo opozicijski stav prema Titu, te Ladislava Žerjavića, koji je većinu međuratnog perioda proveo u Sovjetskom Savezu, Previšić ukazuje na važnost partijskog iskustva određenih komunista prije sukoba 1948. te objašnjava razloge zbog kojih su odbili stati na Titovu stranu u sukobu sa Sovjetskim Savezom.

Christian Axboe Nielsen u radu „Never-ending vigilance: the Yugoslav State Security Service and Cominform Supporters After Goli Otok“ analizira sudbinu ibeovaca nakon povratka s Golog otoka, temu zanemarenu u historiografiji jer je većina istraživanja usmjerena na razdoblje ekstremne represije. Središnja teza Nielsenova rada jest kako je UDBA zadržala zanimanje za aktivnosti ibeovaca sve do samog raspada jugoslavenske države. To nastoji dokazati pogotovo povećanjem nadzora koji se provodio u skladu s dinamikom jugoslavensko-sovjetskih odnosa, ali i unutarnjopolitičkim nestabilnostima, što se očituje, između ostaloga, i na primjeru povećanih aktivnosti UDBE uoči i nakon Titove smrti.

Posljedice sukoba iz 1948. osjećale su se na gotovo svim razinama jugoslavenskog društva, pa tako i u visokom obrazovanju, na što pozornost usmjerava Dragomir Bondžić analizom situacije na Sveučilištu u Beogradu. U radu „The Repercussions of the Tito-Stalin Split in 1948 on the University of Belgrade“ ukazuje na tri razine posljedica sukoba. Prva jest kontrola, progon i izbacivanje profesora sa Sveučilišta, pri čemu izdvaja tragične priče dvojice profesora, Mirka Markovića i Marka Vranješevića, koji su odsluživali kaznu na Golom otoku. Druga je razina kontrola, progon i izbacivanje studenata sa Sveučilišta, dok je treća, iako nije nastupala naglo kao prethodne, nosila veliku važnost, a to je postupna, ali fundamentalna promjena nastavnog procesa.

S odjecima sukoba Tito – Staljin na području Slovenije upoznaje nas skupina autora sa Sveučilišta u Ljubljani i Instituta za suvremenu povijest u Ljubljani. Među prvim žrtvama

čistke unutar KPJ nakon Rezolucije Informbiroa bili su Andrija Hebrang i Sreten Žujović. Bojan Balkovec u radu „Statements about Žujović and Hebrang from Party Cells“ analizira vanjske (pismo, materijal i tinta) i unutarnje (struktura, jezik i stil) karakteristike izjava slovenskih partijskih ćelija o odluci vodstva KPJ kojom su Hebrang i Žujović izbačeni iz partije. Vidljiva je jednoglasna osuda njihova djelovanja, pri čemu su se neke partijske ćelije odlučile na sažeto pristajanje uz partijske sankcije, dok su neke, naglašavajući svoju odanost Titu i njegovoj liniji, predlagale strože sankcije, čak i smrtnu kaznu.

Aleš Gabrič u radu „Cominform Supporters in Slovenia“ analizira socijalnu strukturu slovenskih pristaša Rezolucije Informbiroa, uglavnom na temelju arhivskog materijala Centralnog komiteta Komunističke partije Slovenije. Isprva ističe kako je njihova prisutnost, za razliku od drugih jugoslavenskih republika, mala. Analiza, upotpunjena tabličnim prikazima, usmjerena je na dinamiku obračuna sa stvarnim ili navodnim ibeovcima, vrste provedenih sankcija te socijalnu strukturu unutar koje se ističe inteligencija kao skupina iz koje je proizišlo najviše pristaša Informbiroa. Nadalje, autor posvećuje pozornost slučaju Dragotina Gustinčiča, pripadnika stare generacije komunista, koji je optužen kao ibeovac, no problematičnost njegove presude proizlazi iz činjenice da je postupak protiv njega započeo prije objave Rezolucije Informbiroa.

Zatim slijedi rad Darje Kerec, „The Role of Russia and the Soviet Union in the History of Prekmurje“, koji usmjerava pozornost na specifičnu slovensku regiju, čime pruža čitatelju uvid u manje poznatu lokalnu problematiku. U radu analizira ruski, tj. sovjetski utjecaj koji je umnogome oblikovan položajem regije na samoj granici s Mađarskom. Stoga je Prekmurje, koje je sve do kolovoza 1919. bilo sastavnim dijelom mađarske države, jedini slovenski teritorij koji je osjetio posljedice revolucionarnih zbivanja u Rusiji. Idući izravni doticaj sa sovjetskim utjecajem donijela su ratna zbivanja, posebice oslobađanje Murske Sobote zahvaljujući Crvenoj armiji, o čemu svjedoči pobjednički spomenik podignut u središtu grada. Položaj regije također je utjecao i na ozračje koje je vladalo nakon Rezolucije Informbiroa pa se, primjerice, strah od mogućeg sovjetskog napada u Prekmurju posebice osjećao.

Božo Repe u radu „The Tito-Stalin Conflict: Yugoslavia as the Westernmost Part of the Eastern World“ usredotočuje se na položaj Slovenije koja je zbog granice s kapitalističkom Italijom i Austrijom bila jugoslavenska republika najpodložnija zapadnim trendovima. Zahvaljujući blizini granice, stanovnici Slovenije mogli su lakše uspoređivati svoj životni standard sa standardom zapadnih susjeda, stoga su partijske vlasti u Sloveniji nastojale smanjiti postojeći jaz. Time je stvoren neuobičajeni suživot neupitnosti partijskog autoriteta i zapadnih utjecaja, kao što je konzumerizam. Dakle, autor ukazuje kako je jedna od pozitivnih posljedica sukoba Tito – Staljin bila otvaranje prema određenim zapadnim utjecajima koji su zasigurno rezultirali postupnim poboljšanjem životnog standarda jugoslavenskih, napose slovenskih građana.

Sljedeća dva rada analiziraju odjek raskola između Tita i Staljina u preokooceanskim jugoslavenskim zajednicama. John P. Kraljic u radu „Yugoslav Communities in North America and the Tito-Stalin Split“ upoznaje čitatelja s lijevo orijentiranim, prokomunističkim jugoslavenskim, emigrantskim skupinama koje početkom Drugog svjetskog rata bilježe uspon u emigrantskim strukturama. Taj uspon doživljava vrhunac 1947, kada preuzimaju vodstvo najvećeg emigrantskog udruženja, Hrvatske bratske zajednice. Nakon toga utjecaj lijevo orijentiranih skupina naglo opada. Kraljic je identificirao tri razloga koja su dovela do toga: „makartizam“, dolazak novih desno orijentiranih emigrantskih

skupina te sukob Tito – Staljin koji je unio razdor među prokomunističke emigrantske skupine. Autor stavlja fokus upravo na analizu odjeka sukoba među tim zajednicama.

U radu „Tito’s Traitorous Clique, Kangaroos and Croats: The Australian Tour of the Football Club Hajduk and the Fight against the Cominformists in Oceania in 1949“ Tvrtko Jakovina odvodi nas na drugi kraj svijeta te ističe globalnost sukoba Tita i Staljina. Nakon uvida u osobitosti hrvatske emigrantske zajednice u Australiji i na Novom Zelandu, Jakovina usmjerava pozornost na utjecaje Rezolucije Informbiroa koja je, kao i drugdje, unijela raskol među lijevo orijentiranim emigrantima. U posljednjem dijelu rada obrađena je tromjesečna australska tura nogometnog kluba „Hajduk“ 1949. koja je, s obzirom na novonastalo stanje uslijed izbijanja sukoba Tito-Staljin, imala propagandističku ulogu veličanja Jugoslavije i iskazivanja potpore Titu i jugoslavenskom vodstvu.

Time završava prvi dio zbornika naslovljen *1948: the Fall of Yugoslav Iron Curtain* koji je usredotočen prvenstveno na Jugoslaviju i Jugoslavene. Sljedeći dio, *Global Repercussions of the Tito-Stalin Split*, razmatra utjecaje Rezolucije Informbiroa i sukoba Tito – Staljin diljem svijeta, a započinje radom Stefana Bianchinija „The Tito-Stalin Split, the Italian Left and the Fascination with Anti-Stalinist Communism“. Autor ukazuje na činjenicu da je sukob Tito – Staljin izbio u vrijeme neriješenoga graničnog pitanja Italije i Jugoslavije te napete političke situacije unutar Italije i same KPI. Nadalje, analizira reakcije talijanskih komunista na Rezoluciju Informbiroa, pri čemu je službeni stav KPI bila osuda Tita i KPJ, te na pojavu tajnog pokreta otpora Titu u Istri. Posljednji dio Bianchinijeve analize odnosi se na kratkotrajnu pojavu nove struje unutar talijanske ljevice. Naime, Valdo Magnani, bliski suradnik Palmira Togliattija, 1951. osnovao je, nakon isključenja iz KPI, antistaljinistički pokret blizak Titu. Time su potaknute jugoslavenske nade u širenje antistaljinističke polzicije među europskim komunistima, no ubrzo se pokazalo kako jugoslavenska pozicija ne može naći pravu podršku u europskim okvirima.

Karlo Ružičić-Kessler u radu „The Tito-Stalin Split and it’s Adriatic Dimension: Regional Rifts in a ‘Monolithic’ Movement“ u fokus postavlja turbulentnu situaciju u Trstu prije i nakon 1948. Naime, pokazuje se kako su talijanski komunisti isprva bili razapeti između nacionalne težnje za očuvanjem integriteta talijanskog teritorija i ideala međunarodnog komunizma, a autonomna komunistička partija u Trstu bila je pod utjecajem Beograda. No, Rezolucija Informbiroa preokrenula je situaciju te je KPI zauzela antititoističku poziciju, a Komunistička partija u Trstu, također podržavajući Rezoluciju, prešla je pod utjecaj Rima. Time je stvorena jasna podjela između komunističkih frakcija na području Slobodnog Teritorija Trsta te je Jugoslavija izgubila dominaciju nad Zonom A koju je držala prije 1948.

Maximilian Graf u radu „Upside-down: Bilateral and Transnational Relations between Austria and Yugoslavia before and after 1948“ razmatra interesantan obrat koji je zahvatio austrijsko-jugoslavenske odnose uslijed objave Rezolucije Informbiroa. Poslijeratni odnosi austrijske i jugoslavenske države bili su iznimno narušeni zbog ratnog iskustva, problema nacionalnih manjina i teritorijalnih zahtjeva Jugoslavije, ali su usprkos tome odnosi jugoslavenskih i austrijskih komunista bili iznimno prijateljski. Nakon 1948. odnosi se pogoršavaju zbog austrijske podrške Staljinovoj liniji. Partijske veze počele su pucati, a one državničke krenule su uzlaznom putanjom i dovele do razrješenja graničnog i manjinskog pitanja, povećanja ekonomske suradnje i poboljšanja političkih odnosa između Austrije i Jugoslavije.

„Of Lightning Strikes and Bombs: The Tito-Stalin Split and it’s Effects on Polish and East German Society“ Davida G. Tompkinsa donosi analizu predodžbi o Jugoslaviji u Poljskoj

i Istočnoj Njemačkoj prije i nakon 1948. Te predodžbe bile su prisutne u svakodnevnom životu i plasirane ponajviše novinama te su imale svoju političku i edukativnu pozadinu. Tako autor prikazuje kako su prije izbijanja sukoba 1948. istočnonjemačke te napose poljske partijske strukture plasirale pozitivne, a nakon 1948. negativne predodžbe o Jugoslaviji koje su služile kao političko oruđe kojim se ukazuje na ispravnost staljinističkog puta. No, Tompkins napominje kako nisu svi istočni Nijemci i Poljaci prihvatili službeni stav prema Jugoslaviji. Stoga pozitivne predodžbe o Jugoslaviji nisu sasvim nestale te su se njima koristili oni istočni Nijemci i Poljaci koji su željeli alternativu staljinističkom sustavu.

Jedna od posljedica Rezolucije Informbiroa bila je stvaranje ibeovskih emigrantskih zajednica u Sovjetskom Savezu i njegovim istočnoeuropskim satelitima. U radu Pétera Vukmana „Cominformist Emigrants in Hungary (1948–1953) Social Composition, Anti-Titoist Activities, Political Trials“ isprva se analizira brojnost, socijalna struktura i politička aktivnost emigranata. Autor naglašava kako je njihov broj, prema izvorima iz mađarskih arhiva, znatno manji nego što je tvrdila historiografija nakon raspada Jugoslavije. U emigrantskoj strukturi prevladavali su mlađi muškarci, a relativnu većinu činili su etnički Srbi. Nakon ukazivanja na teškoće s kojima su se susretali dolazeći u novu sredinu, Vukman ističe kako je njihova glavna politička djelatnost bila sudjelovanje u propagandi uperenoj protiv Tita. Zatim autor analizira dva sudska procesa koja su bila propagandno oruđe Rákosijevoj vlasti. Prvi je proces protiv Lászla Rajka i osuda emigranta Lazara Brankova 1949, dok se drugi proces vodio protiv šestorice jugoslavenskih emigranata 1952. Rad zaključuje osvrtom na rehabilitaciju koja je uslijedila nakon Staljinove smrti.

Nakon analiza vezanih uz europske države, Zvonimir Stopić i Li Yunxiao u „Confusion among the Communists: Yugoslavia, China and the 1948 Resolution of the Cominform“ razmatraju specifičan slučaj utjecaja sukoba Tito – Staljin na kinesku Komunističku partiju, napose njezina vođu Mao Ce-tunga. Kao i ostale komunističke partije, i KPK podržala je Rezoluciju Informbiroa te temeljito promijenila svoj odnos i retoriku prema Jugoslaviji. No, situaciju je zakomplicirala Staljinova sumnja kako će Mao kad-tad postati „azijski Tito“. Stoga su KPK i Mao na temelju oštre kritike jugoslavenskog vodstva nastojali dokazati svoju vjernost Moskvi i otkloniti Staljinove sumnje. Međutim, ta nastojanja kineskog vodstva bila su otežana jugoslavenskim potezima, kao što je priznavanje novoosnovane NRK i hvaljenje kineskih komunista u tisku. Autori zaključuju kako je kinesko vodstvo uspjelo vratiti povjerenje Sovjeta uključivanjem u Korejski rat, ali i kako je kineska kritika Jugoslavije, koja se nije ublažila ni nakon Staljinove smrti, bila iskrena te nije bila uvjetovana isključivo političkim potrebama savezništva s Moskvom.

Zbornik *The Tito-Stalin Split 70 Years After* pruža uvid u važnost sukoba Tito – Staljin u jugoslavenskoj i svjetskoj povijesti te ukazuje na širinu njegova utjecaja. Upoznaje zainteresiranog čitatelja s osobnim i vanjskopoličkim karakteristikama i uzrocima sukoba, obračunima s političkim neprijateljima, odjecima sukoba u pojedinim sredinama i jugoslavenskim emigrantskim zajednicama te raznovrsnim utjecajima na polju međunarodnih odnosa. Time ispunjava početnu namjeru urednika za ukazivanjem na globalni karakter sukoba. Također, pisan na engleskom jeziku, dostupan je znatno široj publici. U konačnici, nadamo se da će prikazani zbornik potaknuti daljnja historiografska istraživanja ovog povijesnog fenomena koji svojom kompleksnošću i dalekosežnim posljedicama to zaslužuje.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

52

BROJ 2

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase sans-serif font.

ZAGREB 2020.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 52, broj 2

Izdavač / Publisher
Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher
Miljenko Šimpraga

Glavna urednica / Editor-in-Chief
Inga Vilogorac Brčić

Izvršna urednica / Executive Editor
Kornelija Jurin Starčević

Uredništvo / Editorial Board
Jasmina Osterman (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Željko Holjevac (moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),
Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council
Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz), Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

*Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /
Executive Editor for Publications Exchange*
Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant
Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout

Marko Maraković

Lektura / Language editors

Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)

Edward Bosnar (engleski / English)

Tisak / Printed by

Tiskara Zelina d.d.

Naklada / Issued

200 primjeraka / 200 copies

Ilustracija na naslovnici

Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrčak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*